

PRAWNA KONSTRUKCJA „SPÓŁEK” W PAŃSTWACH ARABSKICH NA PRZYKŁADZIE ZJEDNOCZONYCH EMIRATÓW ARABSKICH

ABSTRACT: This paper aims to present construction of partnerships and companies in United Arab Emirates and compares them with partnerships and companies existing in Poland. Paper starts from description of historical backgrounds of partnerships and companies in Europe and in Sharia. Later, based on legal acts, it includes a presentation of companies and partnerships existing in Poland and UAE. Conclusions show origins of companies and partnerships in UAE, as well as similarities and differences between companies and partnerships in Poland and UAE.

KEYWORDS: UAE, company law, sharia law, partnerships, companies.

UWAGI WSTĘPNE

Celem niniejszej pracy jest ukazanie prawnej konstrukcji spółek w jednym z wybranych państw arabskich – Zjednoczonych Emiratach Arabskich i porównanie ich do konstrukcji spółek funkcjonujących w europejskiej tradycji prawnej, na przykładzie Polski. Artykuł zaczyna się od części historycznej i opisu spółek w szariacie, tak aby można było znaleźć ewentualne powiązania, czy zapożyczenia we współczesnych konstrukcjach prawnych.

Wybór ZEA wynika z faktu, że jest to państwo szczególnie atrakcyjne pod względem inwestycyjnym, gdzie jednocześnie wpływ szariatu na system prawny jest zdecydowanie widoczny.

Mając na względzie powyższe, niniejszy tekst ma na celu udowodnienie tezy, że prawne rozwiązania dotyczące spółek w ZEA czerpią z dwóch tradycji prawnych: szariatu oraz zachodniej (europejskiej).

POCHODZENIE SPÓŁEK W EUROPEJSKICH SYSTEMACH PRAWNYCH

Funkcjonowanie spółek zostało opisane już w prawie rzymskim. Sama instytucja została wprowadzona przez praktykę pretora cudzoziemców z *ius gentium*. Spółka (*societas*) służyła realizacji wspólnych celów gospodarczych lub realizacji interesów publicznych (ten rodzaj zostanie pominięty w dalszej części rozważań). Funkcjonowanie spółki miało być oparte na prawie braterskim (*ius fraternitatis*), czyli relacji opartej na pełnym zaufaniu i lojalności stron. Kontrakt spółki dochodził do skutku, gdy strony osiągnęły porozumienie co do celu umowy i tego, co jest przedmiotem ich wkładu. Same wkłady mogły mieć formę pieniężną, materialną lub usługową. Domniemywano jednakowy podział zysków i strat, chyba że wspólnicy postanowili inaczej (Dajczak, Giaro, Longchanpds de Berier, s. 577).

Istotny był fakt, że wspólnik dokonując transakcji z podmiotami trzecimi działał tylko we własnym imieniu i jednocześnie nie mógł zbyć więcej niż jego własny udział. Dopiero w średniowieczu ukształtowała się myśl, że pomiędzy wspólnikami istnieje zlecenie

pozwalające na rozporządzenie przez jednego wspólnika całym majątkiem wspólników. Wówczas wprowadzono również odpowiedzialność wszystkich wspólników za zobowiązania zaciągnięte w ramach spółki przez jednego ze wspólników (Dajczak, Giaro, Longchanpds de Berier, s. 577).

Natomiast uznanie spółki jako samodzielnego podmiotu trwał przez stulecia nowoczesnej nauki prawa. Wykształciło się bowiem pojęcie majątku spółki i dopuszczenie do możliwości ograniczonego zakresu odpowiedzialności wspólników tylko do udziałów w tym majątku (Dajczak, Giaro, Longchanpds de Berier, s. 577).

KONSTRUKCJA SPÓŁKI W SZARIACIE

Arabski zwrot *širka* lub *širāka* oznacza w szariacie zarówno instytucję prawną, jaką w zachodnich systemach prawnych nazywa się „współwłasnością” (*širkat al-amlāk*), jak i spółkę służącą realizacji interesów gospodarczych opartą na umowie/umowach (*širkat al-'uqūd*) (Mughal, *Islamic Concept...*). Tematem rozważań niniejszego artykułu jest spółka w znaczeniu gospodarczym, w związku z tym pojęcie współwłasności nie będzie dalej analizowane.

Jak podają hadisy, w spółki wchodził nawet prorok Mahomet. Jak podaje An-Nasā'ī w *Sunan* (35b:82)¹: „Stworzyłem spółkę z 'Ammarem i Sa'dem. Sa'd przyprowadził dwóch jeńców, a 'Ammar i ja nic nie przynieśliśmy” (*sunnah.com...*)². Podobny jest w treści hadis 44:249 z tego samego zbioru. Różnica polega na tym, że tym hadisie doprecyzowano, iż spółka została zawarta w Dniu Badr. Tak samo to zdarzenie opisuje Ibn Mā'ga w hadisie 12:2376. Co interesujące istnieją również hadisy regulujące zasady funkcjonowania spółki. Na przykład hadis ze zbioru an-Nasā'ī (35b:73):

Mahomet mawiał: „Moim zdaniem ziemia jest jak wkład zawarty w umowie *muḍaraba*. Cokolwiek jest ważne w odniesieniu do środków wniesionych do spółki *muḍaraba*, jest ważne w odniesieniu do ziemi, a cokolwiek nie jest ważne w odniesieniu do środków przekazanych spółce *muḍaraba*, to również nie dotyczy to ziemi”. Powiedział również: „Nie widział nic złego w oddaniu oracza całą swoją ziemią na podstawie tego, że będzie pracował z nim samym, ze swoimi dziećmi, pomocnikami i wołami, i że nic na to nie wyda; wszystkie wydatki miał pokryć właściciel ziemi” (*sunnah.com...*).

Również hadis z tego samego zbioru (35b:80) wskazuje, że gdy inwestora w spółce *muḍaraba* spotkało niepowodzenie nie może on wnosić skarg, chyba że znajdzie dowód złego działania wspólnika. Jeśli go nie znajdzie, przysięga na Boga wystarczy.

Należy więc stwierdzić, że już same hadisy wskazują, że islam dopuszcza spółki, a także w hadisach podane są jej rodzaje i niektóre aspekty funkcjonowania.

RODZAJE SPÓŁEK W SZARIACIE

W szariacie istnieją różne klasyfikacje podziału rodzajów spółek (Rashid, Kobayashi, Hasan, Onishi, s. 136). Poniżej podane są najczęściej pojawiające się formy:

- *Šīrkat al-'inān*. W tej spółce wspólnicy mogą wnieść majątek, własność lub własną pracę. Wspólnicy ustalają udział w zyskach i stratach (Baydoun, Sulaiman, Willett, Ibrahim).

¹ Odpowiednio nr księgi: nr hadisu.

² Tłumaczenie własne z obu języków.

- *Širākat al-mušāraka*. W tej spółce dwóch lub więcej wspólników wnosi swoje środki celem inwestycji w przedsięwzięciu. Rola zarządcza każdego ze wspólników jest określona w umowie (Baydoun, Sulaiman, Willett, Ibrahim). W wyniku działalności tej spółki, z wykorzystaniem pracy oraz zasobów naturalnych pozostających do dyspozycji jednostek jest wytwarzana wartość dodana w postaci dóbr i jednostek. Wraz z rozwojem ekonomii islamskiej oraz w związku z różnorodnością rynków islamskich powstało wiele modeli tej spółki. Każdy ze wspólników spółki ma równe prawa w stosunku do wytworzonej wspólnie działalności i każdy ma prawo do jej reprezentowania na zewnątrz, chociaż wspólnicy mogą zdecydować o przekazaniu zarządzania (Bońca, s. 94–97).
- *Širākat al-muḍāraba*. Jest to rodzaj spółki, w której dwóch lub więcej udziałowców dostarcza kapitał. Tacy wspólnicy są nazywani *rabb al-māl* i nie oni biorą udziału w zarządzaniu. Drugi rodzaj wspólników nazywa się *muḍārib*. Nie wnoszą oni kapitału, ale wnoszą do niej swoje umiejętności lub pracę. Spółka może przybrać formę ogólną lub ograniczoną. Forma ograniczona zezwala wspólnikom typu *muḍārib* do prowadzenia spraw spółki w ramach udzielonego im pełnomocnictwa. Forma ogólna pozwala na wszystkie możliwości działania w ramach umowy spółki. *Muḍārib* może np. dysponować wkładami wspólników typu *rabb al-māl* i swoimi w zakresie prowadzenia działalności, inwestycji itp. (Baydoun, Sulaiman, Willett, Ibrahim). Koncepcja ta uważa jest historycznie za pierwszą próbę ustalenia spółki komandytowej (Bońca, s. 9).
- *Širākat al-mufāwada*. Jest to rodzaj spółki, gdzie każdy wspólnik musi wnieść taką samą ilość kapitału i jednocześnie posiada pełne i równe prawo do dokonywania transakcji w ramach spółki. Szkoła hanaficka uważa, że każdy ze wspólników występuje w roli „agenta” (*wākil*) i jednocześnie jest poręczycielem dla innych wspólników (*kāfil*). Wspólnicy mogą wspólnie lub częściowo być odpowiedzialni za działania spółki. Ten rodzaj spółki przewiduje nieograniczoną odpowiedzialność wspólników, gdy wszyscy działają jednocześnie jako agenci i poręczyciele (Rashid, Kobayashi, Hasan, Onishi, s. 137). Ten rodzaj spółki w różnych spółkach prawnych jest różnie definiowany, przez co w różnych szkołach posiada ona różne cechy i możliwości (Ahsan, Nyazze, s. 9).
- *Širākat al-wuḡūh*. Etymologicznie jest to liczba mnoga od *waḡh* (powód). W tego rodzaju spółce każdy wspólnik na swoją odpowiedzialność wnosi majątek celem wspólnej pracy (Mughal, *Islamic Concept...*).
Ibn Taymiyya natomiast wyróżnia następujące rodzaje spółek:
- *Širākat al-‘inān* (Spółka w kapitale i pracy). Dwie spółki inwestują kapitał, pracują wspólnie i dzielą się zyskami
- *Širākat al-abdan* (Spółka w pracy). Spółka, w której wspólnicy razem podejmują działania na rzecz realizacji celu (wkład w postaci pracy) i dystrybuują zyski pomiędzy siebie
- *Širākat al-mufāwada*. Jest to kombinacja spółek: *al-abdan* i *al-wuḡūh*.
- *Širākat al-muḍāraba*. Jeden wspólnik zapewnia pracę, drugi kapitał (Madehah, Farid, s. 50).

SPÓŁKI I JEJ RODZAJE W POLSCE

Na wstępie tej części artykułu należy podkreślić, że jej celem nie jest kompleksowa analiza spółek w Polsce. Założeniem jest krótki opis spółek funkcjonujących w Polsce, który posłuży jako materiał porównawczy do opisu konstrukcji spółek we współczesnych państwach arabskich, powstałych w oparciu o prawo szariatu.

W Polsce źródłem prawa regulującym funkcjonowanie spółek handlowych jest ustawa z dnia 15 września 2000 roku – *kodeks spółek handlowych* (Dz.U.2019.505 z późn. zm.; dalej jako: ksh). Pierwszą omawianą spółką jest spółka osobowa (Tytuł II, dział I ksh).

Spółka jawna jest spółką osobową. Każdy wspólnik odpowiada solidarnie całym swoim majątkiem (bez ograniczenia) za zobowiązania spółki wraz z pozostałymi wspólnikami oraz ze spółką. Spółkę osobową tworzy się przez zawarcie stosownej umowy. Majątek spółki stanowi wszelkie mienie wniesione jako wkład (przy czym może być on w formie majątkowej lub niemajątkowej) przez wspólników lub nabyte przez spółkę w czasie jej istnienia. Generalnie, każdy wspólnik ma prawo do reprezentowania spółki osobowej. Z tym, że prowadzenie praw spółki może być powierzone jednemu lub kilku wspólnikom. Wypłata zysku następuje proporcjonalnie do udziałów. Domniemywa się, że tak samo (chyba że umowa spółki stanowi inaczej) wspólnicy partycypują w stratach, ale umowa spółki może zwolnić konkretnego wspólnika z udziału w stratach.

Kolejny rodzaj spółki, to spółka partnerska (Tytuł II, dział II ksh). Jest to również spółka osobowa utworzona przez wspólników (partnerów) w celu wykonywania wolnego zawodu w spółce prowadzącej przedsiębiorstwo pod własną firmą. Jest ona również tworzona na podstawie umowy spółki. Inaczej jest uregulowana względem spółki jawnej odpowiedzialności. W spółce partnerskiej bowiem partner nie ponosi odpowiedzialności za zobowiązania spółki powstałe w związku z wykonywaniem przez pozostałych partnerów wolnego zawodu w spółce, jak również za zobowiązania spółki będące następstwem działań lub zaniechań osób zatrudnionych przez spółkę na podstawie umowy o pracę lub innego stosunku prawnego, które podlegały kierownictwu innego partnera przy świadczeniu usług związanych z przedmiotem działalności spółki. W kwestii reprezentacji każdy partner ma prawo reprezentować spółkę.

Spółka komandytowa (Tytuł II, dział III ksh) jest kolejną spółką osobową, która ma na celu prowadzenie przedsiębiorstwa pod własną firmą, w której co najmniej jeden wspólnik odpowiada bez ograniczenia (komplementariusz) wobec wierzycieli za zobowiązania spółki, a odpowiedzialność co najmniej jednego wspólnika (komandytariusza) jest ograniczona do wysokości wkładu. Wkładem komandytariusza może być świadczenie pieniężne lub świadczenie niepieniężne (o określonej wartości). Wkładem komplementariusza do spółki może być natomiast wszystko. Sprawy spółki prowadzi z reguły komplementariusz. W zyskach i stratach komandytariusz uczestniczy do wysokości faktycznie wniesionego wkładu, chyba że umowa spółki stanowi inaczej. Jeśli chodzi o udział komplementariusza, to jeśli umowa spółki nie stanowi inaczej, każdy komplementariusz ma prawo do równego udziału w zyskach i uczestniczy w stratach w tym samym stosunku bez względu na rodzaj i wartość wkładu. W praktyce, umowy spółki określają procentowy udział w zyskach i stratach poszczególnych wspólników.

Podobna do spółki komandytowej, jest spółka komandytowo – akcyjna (Tytuł II, dział IV). Jest to również spółka osobowa mająca na celu prowadzenie przedsiębiorstwa pod własną firmą, w której wobec wierzycieli za zobowiązania spółki co najmniej jeden wspólnik odpowiada bez ograniczenia (komplementariusz), a co najmniej jeden wspólnik jest akcjonariuszem. Kapitał zakładowy takiej spółki musi wynosić co najmniej 50 000 zł. Komplementariusz jest zobowiązany do prowadzenia sprawy spółki i jej reprezentowania, a także ponosi nieograniczoną odpowiedzialność. Natomiast akcjonariusz nie odpowiada za jej zobowiązania.

Kolejne trzy spółki: z ograniczoną odpowiedzialnością, prosta spółka akcyjna, spółka akcyjna, to spółki kapitałowe (rozdział III ksh), które posiadają własną osobowość prawną.

Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością (rozdział III, dział I ksh) może być założona nawet przez jednego wspólnika (co może wydawać się sprzeczne z literalnym brzmieniem pojęcia „spółka”). Kapitał zakładowy musi wynosić co najmniej 5 000 zł. Sprawy spółki prowadzi zarząd, powołany przez zgromadzenie wspólników. Nadzór prowadzą wspólnicy, istnieje też możliwość powołania rady nadzorczej. Wspólnicy mogą przeznaczyć zysk do podziału między sobą (dywidenda) lub pozostawić go w spółce. Każdy ze wspólników posiada prawo głosu, jego ważność z reguły jest adekwatna do wniesionego udziału. Spółka posiada swój majątek. W przypadku, gdy egzekucja z majątku spółki okaże się bezskuteczna, członkowie zarządu odpowiadają solidarnie za jej zobowiązania.

Prosta spółka akcyjna, to najmłodsza z polskich spółek handlowych. Przepisy ją normujące wchodzi w życie 3 stycznia 2021 roku (rozdział III, dział IA ksh). Prosta spółka akcyjna może być utworzona przez jedną albo więcej osób w każdym celu prawnie dopuszczalnym, chyba że ustawa stanowi inaczej. Akcjonariusze są zobowiązani jedynie do świadczeń określonych w umowie spółki. Akcje mogą być obejmowane w zamian za wkłady pieniężne lub niepieniężne. Wkładem niepieniężnym na pokrycie akcji może być wszelki wkład mający wartość majątkową, w szczególności świadczenie pracy lub usług. Kapitał akcyjny powinien wynosić co najmniej jeden złoty. Wysokość kapitału akcyjnego nie jest określana w umowie spółki. Akcjonariusz ma prawo do udziału w zysku oraz prawo do wypłaty z kapitału akcyjnego w kwocie wynikającej z rocznego sprawozdania finansowego, która została przeznaczona do wypłaty w uchwale akcjonariuszy, chyba że umowa spółki stanowi inaczej. Akcja daje prawo do jednego głosu. Sprawy spółki prowadzi zarząd albo rada dyrektorów, może być powołana również rada nadzorcza. Zarząd jest powoływany co do zasady przez akcjonariuszy, chyba że jest powołana rada nadzorcza. Wówczas, to ona powołuje zarząd. Sama rada nadzorcza jest powoływana i odwoływana uchwałą przez akcjonariuszy.

Ostatnim rodzajem spółki handlowej jest spółka akcyjna (rozdział III, dział II ksh). Jej kapitał zakładowy dzieli się na akcje o wartości nominalnej i wynosi minimum 100 000 zł. Sprawy spółki prowadzi zarząd. Stały nadzór nad działalnością spółki sprawuje rada nadzorcza.

Dodatkowo, spółki akcyjne lub komandytowo-akcyjne mogą być uznane za spółki publiczne. Zgodnie z *ustawą o ofercie publicznej i warunkach wprowadzania instrumentów finansowych do zorganizowanego systemu obrotu oraz o spółkach publicznych* (Dz.U.2019.623 t.j. z późn.zm.) są to spółki, w której co najmniej jedna akcja jest dopuszczona do obrotu na rynku regulowanym lub wprowadzona do obrotu w alternatywnym systemie obrotu w Polsce (czyli na rynku regulowanym giełdowym lub poza giełdowym).

W polskim systemie prawnym istnieje jeszcze jeden rodzaj spółki – spółka cywilna. Zasady jej funkcjonowania reguluje tytuł XXXI kodeksu cywilnego (Dz.U.2019.1145 t.j. z późn.zm., dalej jako: kc). W tej spółce wspólnicy zobowiązują się dążyć do osiągnięcia wspólnego celu gospodarczego przez działanie w sposób oznaczony, w szczególności przez wniesienie wkładów. Przy czym wkład wspólnika może polegać na wniesieniu do spółki własności lub innych praw albo na świadczeniu usług. Wspólnicy ponoszą odpowiedzialność solidarną i co do zasady prowadzą sprawy spółki. Jeśli umowa spółki nie stanowi inaczej, to ponoszą oni równy udział w zyskach i stratach.

Istotne przy tego rodzaju opracowaniach jest kryterium obywatelstwa wspólników. Ustawa z 6 marca 2018 roku o *zasadach uczestnictwa przedsiębiorców zagranicznych i innych osób zagranicznych w obrocie gospodarczym na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej* (Dz.U.2018.649 z późn.zm., dalej również jako: ustawa o przedsiębiorcach zagra-

nicznych) stanowi, że obcokrajowcy mogą być współnikami wszystkich rodzajów spółek, jeśli posiadają jeden z tytułów prawnych do pobytu w Polsce. Natomiast w stosunku do spółek: komandytowej, komandytowo – akcyjnej, z ograniczoną odpowiedzialnością i akcyjnej takich obostrzeń nie ma, tzn. wszyscy obcokrajowcy mogą być udziałowcami tego rodzaju spółek. Od 1 marca 2021 roku będzie katalog ten obejmować również prostą spółkę akcyjną.

Wspomniana ustawa o przedsiębiorcach zagranicznych w rozdziale 4 stanowi, że przedsiębiorcy zagraniczni z innych państw UE mogą tworzyć oddziały z siedzibą w Polsce, w ramach której prowadzą swoją działalność gospodarczą. Tak więc i zagraniczne spółki z innych państw UE mogą prowadzić po zarejestrowaniu prowadzić działalność gospodarczą w Polsce.

Oprócz tego, istnieje możliwość prowadzenia działalności poprzez spółkę europejską, która może być zarejestrowana zarówno w Polsce, jak i innym państwie UE.

SPÓŁKI W ZJEDNOCZONYCH EMIRATACH ARABSKICH

SPÓŁKI Z USTAWY O SPÓŁKACH HANDLOWYCH

Podstawowym aktem prawnym regulującym funkcjonowanie spółek w Zjednoczonych Emiratach Arabskich na poziomie federalnym jest ustawa federalna Nr 2/2015 o spółkach handlowych (arab. *Al-Qānūn al-ittihādī raqm 2/2015 bi- ša'n aš- šarikāt at-tigāriyya*, dalej jako: ush ZEA). Artykuł 9 ww. ustawy wymienia następujące rodzaje spółek: spółka jawna (arab. *šarikāt al-taḍāmun*), prosta spółka komandytowa (arab. *šarikāt al-tawšila al-bašīta*), spółka z ograniczoną odpowiedzialnością (arab. *šarikāt al-masū'uliyya al-mahḍūda*), publiczna spółka akcyjna (arab. *šarikāt al-musāhama al-'amma*) i prywatna spółka akcyjna (arab. *šarikāt al-musāhama al-hāšša*).

Artykuł 10. ush ZEA stanowi, że w spółkach: jawnej i prostej komandytowej współnikami mogą być wyłącznie obywatele ZEA. Natomiast w pozostałych, wspólnicy- obywatele ZEA muszą posiadać co najmniej 50% kapitału. Należy przy tym dodać, że tego rodzaju restrykcje nie znajdują zastosowania do spółek zarejestrowanych w specjalnych strefach ekonomicznych oraz w strefach *offshore*, co będzie szczegółowiej opisane w dalszej części niniejszej pracy.

Spółka jawna składa się z co najmniej dwóch osób fizycznych, które wspólnie są odpowiedzialne za prowadzenie spraw spółki. Wspólnicy spośród siebie lub spoza swojego grona mogą wybrać dyrektora do prowadzenia spraw spółki. Spółka jawna ponosi odpowiedzialność za szkody wyrządzone przez któregokolwiek z partnerów w związku z prowadzoną działalnością gospodarczą przez spółkę. Egzekucja może również dokonywać się z majątku osobistego współników. Udział w zyskach i stratach takiej spółki powinien być zdefiniowany w jej umowie.

Prosta spółka akcyjna składa się z co najmniej jednego współnika odpowiedzialnego za zobowiązania spółki i co najmniej jednego cichego współnika, który jest odpowiedzialny za sprawy spółki tylko do wysokości sumy komandytowej. Cichym współnikiem może być zarówno osoba fizyczna, jak i prawna.

Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością może być założona przez co najmniej dwóch współników, którymi mogą być zarówno osoby fizyczne, jak i prawne. Za prowadzenie spraw spółki odpowiedzialni są dyrektorzy (mogą działać kolektywnie w formie zarządu lub dyrektor. Ponadto, jeśli liczba współników jest większa niż siedmiu, wspólnicy mogą wyznaczyć radę nadzorczą składającą się z co najmniej trzech współników.

Spółka akcyjna podzielona jest w ush ZEA na dwa rodzaje: prywatną i publiczną. Spółką publiczną akcyjną jest spółka, w której kapitał podzielony jest na akcje. Założyciele dokonują subskrypcji części udziałów, podczas gdy następna część jest oferowana w publicznej subskrypcji. Minimalna liczba założycieli wynosi pięć osób. Sprawy tego rodzaju spółki prowadzi zarząd, którego metoda wyboru dokonana przez walne zgromadzenie akcjonariuszy powinna być opisana w statucie spółki. Przewodniczący zarządu oraz większość jego członków powinno posiadać obywatelstwo ZEA. Jeśli spółka prowadzi swoje sprawy zgodnie z wymaganiami szariatu, do kompetencji walnego zgromadzenia akcjonariuszy należy wybór wewnętrznego Szariackiego Komitetu Kontrolnego (arab. *Lağnat ar-Riqāba aš-Šar‘iyya*). Minimalny kapitał zakładowy takiej spółki wynosi 30 000 000 AED, przy czym wartość nominalna jednej akcji nie może wynosić mniej niż jeden, a więcej niż sto AED. W ramach tej spółki istnieje również możliwość wydania obligacji albo *šukūk*, które mogą być zamienione w udziały

Šukūki zwane są „muzułmańskimi obligacjami”. Historycznie ich geneza sięga czasów kalifa Umara. Islam zabrania inwestowania w komercyjne obligacje i papiery wartościowe, ponieważ są to dokumenty dłużne, a zysk z nich sprowadza się do oprocentowania długu (tzw. zbywalny dług) (Zulkhibri, s. 238–241). Konstrukcja *šukūk* jest więc inna od typowych obligacji. Są one prawem udziałowym połączonym z prawem udziału w zyskach. Oczywiście, *šukūk* mają pewne cechy typowe dla obligacji konwencjonalnych, takie jak posiadanie certyfikatu, możliwość swobodnego transferu na rynku wtórnym, jeżeli *šukūk* jest notowany na giełdzie, płacony jest regularny zwrot i jest wymienialny w terminie zapadalności (Dewar, Hussain, s. vii).

Prywatna spółka akcyjna jest natomiast w ush ZEA rozumiana jako spółka, w której występuje co najmniej dwóch, ale nie więcej niż dwustu udziałowców. Kapitał podzielony jest na udziały o tej samej wartości nominalnej. Minimalny kapitał zakładowy w takiej spółce wynosi 5 000 000 AED.

Zasady funkcjonowania Szariackiego Komitetu Kontrolnego reguluje nie tylko ush ZEA, ale również Dekret Federalny 14/2018 *dotyczący Banku Centralnego oraz Organizacji Instytucji Finansowych i ich aktywności* (*Marsūm bi-qānūn itihādī raqm 14 li-sana 2018 fī ša‘n al-mašraf al-markazī wa-tanzīm al-manšāt wa-al-anšīta al-māliyya*) Artykuł 17 niniejszego dekretu tworzy Wysoką Władzę ds. Szariatu (dalej również: Wysoka Władza). W zakresie prawa spółek, do jej kompetencji należy m.in. ustalanie zasad, standardów i ogólnych wytycznych w zakresie działań zgodnych z szariatem (ang. *shariah compliance*), a także sprawuje nadzór nad komitetami nadzorczymi. Wydawane fatwy oraz opinię przez niniejszą władzę są wiążące dla komitetów nadzorczych i niektórych innych instytucji. Zgodnie z art.79 ww. ustawy Szariacki Komitet Kontrolny tworzony przy niektórych spółkach i instytucjach finansowych analizuje każdy aspekt działalności podmiotu (usługi, umowy, dokumenty, itp.). Członkami tego komitetu mogą być osoby, które są doświadczonymi specjalistami w muzułmańskich finansach i bankowości. Członków komitetu wybiera walne zgromadzenie akcjonariuszy i wysyła nazwiska do Wysokiej Władzy ds. Szariatu celem akceptacji. W przypadku sporu zarządu z komitetem, sprawy rozstrzyga ww. Wysoka Władza, jej rozstrzygnięcia są ostateczne. Komitet również przygotowuje roczny raport, który wysyła do Wysokiej Władzy. Na marginesie rozważań należy dodać, że Rady Szariatu istnieją również w prawach bankowych innych państw, takich jak np. Jemen, Jordania. Kuwejt, czy Liban. Istnieją one również przy bankach centralnych niektórych państw muzułmańskich, takich jak np. Malezja czy Sudan. Radę taką posiada również *Islamic Development Bank* (Górak-Sosnowska, Masiukiewicz, s. 111–112).

Należy przy tym zwrócić uwagę, że na rynku giełdowym lub poza giełdowym, kondycja spółki analizowana jest nie tylko pod kątem jej wyników finansowych, ale jeśli postanowiła działać zgodnie z postanowieniami szariatu, analizowane jest również (i istnieją odpowiednie ratingi), w jakim stopniu dana spółka realizuje konkretne postanowienia szariatu.

SPÓŁKI Z PRAWA O TRANSAKCYJACH CYWILNYCH

Jeszcze inny rodzaj spółek został określony w ustawie federalnej nr 5 z 1985 *prawo o transakcjach cywilnych w Zjednoczonych Emiratach Arabskich* z późniejszymi zmianami (arab. *Qānūn al-ittihādī raqm 5/1985 Qānūn al-mu'āmalāt al-madaniyya li-Dawlat al-Imārāt al-'Arabiyya al-Muttaḥida*, dalej jako: ptc ZEA). Artykuł 654 i następnymi ww. ustawy definiuje spółkę, jako umowę, gdzie dwóch lub więcej osób zobowiązanych jest do współdziałania w projekcie finansowym, zapewniając udział w postaci majątkowej lub pracy na rzecz spółki. Taka spółka posiada osobowość prawną. Sprawy spółki co do zasady prowadzi każdy ze wspólników. Ptc ZEA wyróżnia następujące rodzaje spółek: spółka do wykonywania pracy (arab. *šarikāt al-'amal*), spółka oparta na dobrej woli (arab. *šarikāt al-wuḡūh*) oraz spółka *al-muḍāraba*.

Spółka do wykonywania pracy składa się z co najmniej dwóch wspólników zobowiązuje się do pracy i jednocześnie zapewnia ją innym wspólnikom za wynagrodzeniem. Przy czym każdy ze wspólników zobowiązany jest do wykonywania pracy za własną zgodą. Udział w zyskach określa umowa spółki.

Spółka oparta na dobrej woli to umowa, którą podpisują dwie lub więcej osoby celem zakupu rzeczy, a następnie do jej sprzedaży i podziału zysku.

Prawo o transakcjach cywilnych w ZEA definiuje spółka *al-muḍāraba* jako umowę, w której jeden ze wspólników posiada kapitał i jego wkładem jest kapitał i drugi wspólnik (*muḍārib*) wnosi swoją pracę celem osiągnięcia zysku. Ponadto, wymienia się następujące niezbędne elementy umowy: właściciel kapitału powinien drugiemu wspólnikowi dać pełnomocnictwo, wysokość kapitału wniesionego musi być określona, kapitał nie może być kredytem albo depozytem, kapitał musi być przekazany drugiemu wspólnikowi, zyski z przedsięwzięcia są wspólne.

Na zakończenie tej części pracy należy również wspomnieć o art. 2 ptc ZEA, który stanowi, że zasady muzułmańskiej jurysprudencki (*fiqh*) są stosowane przy zrozumieniu, konstrukcji i interpretacji przepisów tej ustawy. W związku z tym do ww. spółek w dużej mierze zastosowanie ma szariat. Dodatkowo, zgodnie z art.46 ptc ZEA zwyczaj ogólny, jak i szczególny jest wiążący (dla stron). W związku z tym ma on wpływ na zasady funkcjonowania ww. spółek.

SPECJALNE ZASADY W WOLNYCH STREFACH I OFFSHORE W ZEA

W ZEA istnieje obecnie 45 stref wolnych stref, z czego każda posiada swoje własne regulacje. Jednakże, w zakresie prawa spółek ich wspólną cechą jest brak wymogu, stanowiącego, że 51% kapitału musi należeć do obywatela ZEA. Z tego powodu Wolne Strefy są atrakcyjne dla zagranicznych inwestorów (*45 free zones...*).

Innym rodzajem specjalnej strefy jest *offshore*. W ZEA funkcjonują obecnie 3 strefy tego typu. Główna różnica między *offshore* a Wolnymi Strefami jest taka, że spółki założone w ramach *offshore* nie mogą prowadzić działalności gospodarczej na terytorium ZEA, ale poza tym państwem (*UAE Free Zones*).

WNIOSKI I PORÓWNANIE

Wyżej przedstawiona analiza udowadnia tezę, że konstrukcja prawna spółek w ZEA czerpie z dwóch źródeł: tradycji zachodniej (europejskiej) i szariatu. Wpływ europejskiej tradycji prawnej jest szczególnie widoczny w ush ZEA. Pojęcie i konstrukcja spółek z ograniczoną odpowiedzialnością, spółki jawnej i spółki komandytowej są bardzo podobne, jak w rozwiązaniach przyjętych w Polsce, a więc mają swój europejski (zachodni) rodowód. Podobnie przedstawia się kwestia prywatnej spółki akcyjnej. Natomiast, publiczna spółka akcyjna, jeśli kieruje się zasadami szariatu, to zobowiązana jest do utworzenia w swoich strukturach specjalnego komitetu, nadzorowanego przez Wysoką Władzę funkcjonującą przy Banku Centralnym ZEA. Zadaniem tych organów jest badanie, czy spółka prowadzi działalność zgodnie z postanowieniami szariatu. Jest to szczególnie istotne, jeśli dana spółka działa w muzułmańskim sektorze finansowym, czy bankowym. Co jest przy tym istotne, to fakt, że działalność zgodnie z szariatem jest możliwością dla takiej spółki, a nie jej obowiązkiem.

Wpływ szariatu jest szczególnie widoczny w spółkach, a raczej przy umowach spółek funkcjonujących na mocy ptc ZEA. Konstrukcje tam zapisanych spółek wprost nawiązują do spółek opisanych w szariacie. Ciekawy jest przy tym fakt, że podobnie jak w Polsce funkcjonują spółki na mocy ustaw dotyczących prawa handlowego, jak i prawa cywilnego. Z tymże w przypadku prawa cywilnego jest to bardziej stosunek umowny, niż konstrukcja spółki. W Polsce jest to spółka cywilna, natomiast w ZEA jest to większa grupa spółek. Istotne różnice wynikają z pochodzenia takich spółek:

- 1) w ZEA nawiązują one wprost do szariatu, w Polsce do europejskiej tradycji prawnej;
- 2) w ZEA takie spółki posiadają swoją osobowość prawną, natomiast w Polsce takiego przymiotu nie mają.

Umieszczenie spółek wywodzących się z szariatu oraz spółek wywodzących się z tradycji europejskiej w dwóch różnych aktach prawnych (utc ZEA i ptc ZEA) sugeruje również na możliwe osobne praktyki w stosowaniu tych przepisów i ich interpretacji. Rozdzielenie bowiem wprowadza niezależne od siebie siatki pojęciowe i normy prawne. Inny też jest zakres stosowania szariatu. W ptc ZEA mamy wprost odwołanie się, że interpretacja tego aktu prawnego jest powiązana z jurysprudencją muzułmańską. Takiego odwołania nie ma wprost w ush ZEA, co pozwala stwierdzić, że wpływ szariatu na spółki tradycji zachodniej jest bardzo ograniczony. Szariat pojawia się dopiero w spółkach akcyjnych, które postanowiły zgodnie z nim postępować.

Niniejsze opracowanie ma jedynie charakter wstępu do dyskusji i wymaga dalszych pogłębionych badań arabistycznych, islamistycznych i prawno-porównawczych. Z pewnością należałoby również do porównania wziąć inne państwa arabskie, co było niemożliwe w tej pracy ze względu na wymogi objętościowe.

BIBLIOGRAFIA

- 45 free zones in the UAE. Find the right for your new business. Gulf News, <https://gulfnews.com/lifestyle/community/45-free-zones-in-the-uae-find-the-right-one-for-your-new-business-1.1716197> [30.04.2020].
- Ahsan, Imran A., Nyazze, Khan. *Islamic Law of Business Organization Partnerships*. The International Institute of Islamic Thought, 1976.
- Baydoun, Nabil, Sulaiman, Maliah, Willett, Roger J., Ibrahim, Shahul. *Principles of Islamic Accounting*. John Wiley & Sons, 2018.

- Bońca, Mateusz A. *Islamskie instrumenty finansowe*. Wydawnictwa Akademickie i Profesjonalne, 2010.
- Dajczak, Wojciech, Giaro, Tomasz, Longchanpds de Berier, Franciszek. *Prawo rzymskie u podstaw prawa prywatnego*. Wydawnictwo Naukowe PWN, 2018.
- Dewar John, Hussain Munib. *The Islamic finance and markets law review*. Law Business Research Ltd, 2019.
- Górac-Sosnowska, Katarzyna, Masiukiewicz, Piotr. *Bankowość muzułmańska*. Wydawnictwo SGH, 2013.
- Madehah, Fara, Farid, Ahmad. *Shari'ah Compliant Private Equity and Islamic Venture Capital*. Edinburg University Press, 2012.
- Mughal, Munir A. *Islamic Concept of Partnership* (December 24, 2011, SSRN: <https://ssrn.com/abstract=1976624>).
- Rashid, Khairrudin A., Kobayashi Kiyoshi, Hasan Sharina F., Onishi Masamitsu. *Concept and application of Shariah for the construction industry*. World Scientific Publishing, 2019.
- Sunnah.com*, <https://sunnah.com/nasai/35b/8> [30.04.2020].
- Zulkhibri, Muhamed. *A synthesis of theoretical and empirical research on shukūk*. „Borsa International Review” 15–4, 2015, s. 237–248.
- UAE Free Zones*, http://www.uaefreezones.me/uae_offshore.aspx [30.04.2020].

ŹRÓDŁA PRAWA

PRAWO ZEA

- Dekret Federalny Nr 14/2018 *dotyczący Banku Centralnego oraz Organizacji Instytucji Finansowych* (arab. *Marsūm bi-qānūn ittihādī raqm 14 li-sana 2018 fī ša'n al-mašraf al-markazī wa-tanzīm al-manšāt wa-al-anšīta al-māliyya*). <https://www.mof.gov.ae/ar/lawsAndPolitics/govLaws/pages/centralbank.aspx>.
- Ustawa federalna Nr 2/2015 *o spółkach handlowych* (arab. *al-Qānūn al-ittihādī raqm 2/2015 bi- ša'n aš- šarikāt at-tigāriyya*). <http://www.dji.gov.ae/Lists/DJIBooks/Attachments/48/13.pdf>.
- Ustawa federalna Nr 5/1985 *prawo o transakcjach cywilnych w Zjednoczonych Emiratach Arabskich* (arab. *Qānūn al-ittihādī raqm 5/1985 Qānūn al-mu'āmalat al-madaniyya li-Dawlat al-Imārāt al-'Arabiyya al-Muttaḥida*). <https://www.dc.gov.ae/PublicServices/LegislationDetails.aspx?Law-Key=8>.

PRAWO POLSKIE

- Ustawa z 6 marca 2018 roku *o zasadach uczestnictwa przedsiębiorców zagranicznych i innych osób zagranicznych w obrocie gospodarczym na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej* (Dz.U.2018.649 z późn.zm.).
- Ustawa z dnia 15 września 2000 roku – *kodeks spółek handlowych* (Dz.U.2019.505 z późn. zm.).
- Ustawa *o ofercie publicznej i warunkach wprowadzania instrumentów finansowych do zorganizowanego systemu obrotu oraz o spółkach publicznych* (Dz.U.2019.623 tj. z późn.zm.).
- Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 – *kodeks cywilny* (Dz.U.2019.1145 t.j. z późn.zm.).